

Vaihtoehtoiset sijoitusrahastot (AIF)

Tietosivu

Tammikuu 2018

Rahoitusinstrumentteja ovat kaikenlaiset rahoitusvälineet, jotka on tarkoitettu kaupankäyntiin arvopaperimarkkinoilla. Rahoitusvälineet voidaan jakaa monimutkaisiin ja yksinkertaisiin instrumentteihin. Ennen kuin teet kauppaa rahoitusinstrumentilla, meidän on varmistettava, että sinulla on riittävästi tietoa ja kokemusta instrumenttien ominaisuuksista ja riskeistä. Alla on tietoa sen instrumenttityypin tärkeimmistä ominaisuuksista ja riskeistä, jota kohtaan olet osoittanut kiinnostusta. Ellei sinulla ole riittävästi tietoa ja kokemusta, suosittelimme, ettet tee kauppaa tällä instrumentilla. Jäljempänä olevat tiedot rahoitusinstrumenteista ja niiden riskeistä eivät ole tyhjentäviä. **MUISTA:** Käydäksesi kauppaa näillä instrumenteilla sinun on perehdyttävä kyseisen rahoitusinstrumentin kaupankäynnin sopimuksiin ja ehtoihin.

Esittely

Hoidetut rahastot, jotka eivät ole arvopaperirahastoja (UCITS-rahastoja), tunnetaan nimellä vaihtoehtoiset sijoitusrahastot. Niistä käytetään myös nimitystä non-UCITS-rahastot. Vaihtoehtoiset sijoitusrahastot poikkeavat jollakin tavoin UCITS-direktiivin säännöistä – niillä on esimerkiksi vapaammat sijoitussäännöt ja vähäisemmät vaatimukset riskien hajauttamisesta kuin arvopaperirahastoilla. Esimerkkejä vaihtoehtoisista sijoitusrahastoista ovat niin kutsutut erikoisrahastot, tietyt hedge-rahastot, riskipääomarahastot ja kiinteistörahastot, joissa sijoitetaan suoraan kiinteistöihin.

Vaihtoehtoisissa sijoitusrahastoissa voidaan sijoittaa erityyppisiin rahoitusinstrumentteihin, kuten osakkeisiin, korkoa tuottaviin papereihin tai muihin rahastoihin. Niissä voidaan sijoittaa myös vaihtoehtoisin omaisuustyyppisiin, kuten noteeraamattomiin yhtiöihin, raaka-aineisiin, kiinteistöihin, hedge-rahastoihin ja private equity-toimintaan. Rahaston omistavat kaikki sen sijoittajat – niin kutsutut osuudenomistajat – yhdessä. Rahastonhoitaja vastaa sijoituksista ja salkkuun liittyvästä hallinnoinnista. Kaikkiin rahastoihin liittyvät omat säännöt sen suhteen, miten ja mihin niissä voidaan sijoittaa. Nämä säännöt on kerrottu rahastosäännöksissä tai rahastoon liittyvässä esitteessä.

Näin rahastot toimivat

Rahaston tavoite kerrotaan tietolehdessä sekä rahastosäännöksissä tai vastaavissa. Rahaston tavoitteena on tavallisesti antaa osuudenomistajille mahdollisimman suuri tuotto rahaston riskitasoon nähden. Rahastonhoitaja päättää, mihin arvopapereihin rahastossa sijoitetaan.

Rahaston tuotto perustuu niiden arvopapereiden markkina-arvoon, joihin rahastossa on sijoitettu sekä mahdollisiin osinkoihin ja korkotuloihin.

Tuottoon vaikuttavat myös valuuttakurssien muutokset ja rahastoon liittyvät kustannukset. Kun rahaston tuotto kerrotaan esimerkiksi kurssilistoilla ja tuotelehdissä, siitä on aina poistettu maksut ja kustannukset.

Rahasto-osuuksien ja muiden rahoitusinstrumenttien arvo voi sekä nousta että laskea, eikä ole varmaa, että saat sijoittamasi pääoman takaisin. Aiemmin saatu tuotto ei ole tae tulevasta tuotosta. Rahastossa voi olla monia eri osuusluokkia, joilla on erilaisia ominaisuuksia. Esimerkiksi osuusluokkien valuutat, maksut tai minimitalletukseen liittyvät vaatimukset voivat vaihdella.

Jotkin osuusluokat on tarkoitettu yrityksille ja toiset yksityishenkilöille. Joissakin rahastoissa jaetaan osinkoa tai niissä on osuusluokkia, joissa jaetaan osinkoa. Rahastot tai osuusluokat, joissa jaetaan osinkoa, on tarkoitettu lähinnä säästäjille ja organisaatioille, joilla osingonjako on osa toimintaa.

Keille vaihtoehtoiset sijoitusrahastot sopivat?

Jos sijoitat vaihtoehtoiseen sijoitusrahastoon, sinun on oltava tietoinen siitä, että kyseisillä rahastoilla on toisenlaiset säännöt kuin tavallisilla arvopaperirahastoilla (UCITS). Rahastoilla on va-

paamat sijoitussäännöt, niissä voidaan sijoittaa vähemmän likvideihin varoihin ja niissä on vähäisemmät vaatimukset riskien hajauttamisen suhteen.

Sinun on oltava tietoinen myös siitä, että tietyillä vaihtoehtoisilla sijoitusrahastoilla on vähemmän avoimia kaupankäyntipäiviä ja että ne voivat olla joinakin kausina suljettuja kaupankäynniltä. Joihinkin vaihtoehtoisiin sijoitusrahastoihin voi myös liittyä vaatimus sijoituksen sitomisesta pidemmäksi ajaksi. Tämän vuoksi tällainen rahasto on sopimaton sijoituskohde, mikäli sinun on päästävä rahoihisi käsiksi lyhyellä varoitusajalla.

Kaiken kaikkiaan tämä tarkoittaa sitä, etteivät vaihtoehtoiset sijoitusrahastot aina ole sopivia säästäjille, joilla on pienemmän riskin ja päivittäisen kaupankäynnin tarve. On olemassa myös vaihtoehtoisia sijoitusrahastoja, jotka on tarkoitettu pelkästään institutionaalisten sijoittajien kaltaisille ammattimaisille sijoittajille ja jotka eivät näin ollen ole kaikkien saatavilla.

Ennen rahaston ostamista sinun on päätettävä, miten korkean riskitason säästämiseesi haluat ja miten pitkään haluat säästää. Sinun on otettava huomioon myös muut sijoituksesi. Jos kestävyyskriteerit ovat sinulle säästämiseksi tärkeitä, sinun on tutustuttava myös rahaston kestävyysprofiiliin.

Kaupankäynti vaihtoehtoisilla sijoitusrahastoilla

Rahaston osuuksien arvo lasketaan jakamalla rahaston kaikkien varojen ja velkojen senhetkinen markkina-arvo osuuksien kokonaismäärällä. Tästä käytetään nimitystä osuuden nettoarvo. Jos rahaston varojen arvo kasvaa, myös osuuden nettoarvo kasvaa. Myös mahdolliset korkotulot ja osingot lasketaan mukaan osuuden nettoarvoon.

Monissa rahastoissa osuuden arvo lasketaan päivittäin, mutta vaihtoehtoisissa sijoitusrahastoissa se voi tapahtua harvemmin. Tieto siitä, miten usein rahastolla käydään kauppaa, on rahastoa koskevassa esitteessä. On tärkeää tietää, milloin rahasto on kaupankäynnille avoinna ja mitkä säännöt liittyvät toimeksiannon tekemiseen.

Vaihtoehtoisten sijoitusrahastojen osalta toimeksianto on ehkä tehtävä paljon etukäteen, joskus jopa monta kuukautta ennen toimeksiannon toteutumista. Ei ole epätavallista, että vaihtoehtoisella sijoitusrahastolla käydään kauppaa vain kerran kuukaudessa tai vieläkin harvemmin. On olemassa myös rahastoja, joilla käydään kauppaa vain tiettyinä merkintäaikana rahastoa käynnistettäessä.

Erilaiset rahastoluokat

Vaihtoehtoiset sijoitusrahastot voi jakaa eri luokkiin sen perusteella, mihin arvopaperityyppiin niissä sijoitetaan.

Osakerahastoissa sijoitetaan osakkeisiin. Osakerahastoissa voi olla monia erilaisia sijoitussuuntauksia. Joissakin rahastoissa keskitytään esimerkiksi yksittäisiin maihin tai aloihin (esim. teknologiarahastot). Laajoissa osakerahastoissa, kuten globaalirahastoissa, sijoitetaan moniin eri maihin ja aloihin.

Korkorahastoissa sijoitetaan korkoa tuottaviin arvopapereihin, kuten obligaatioihin ja valtion joukkovelkakirjalainoihin. Rahamarkkinarahastoissa (lyhyen koron rahastot) sijoitetaan arvopapereihin lyhyemmällä juoksuajalla, kun taas obligaatorahastoissa (pitkän koron rahastot) sijoitetaan arvopapereihin pidemmällä juoksuajalla. Obligaatioita voivat laskea liikkeeseen esimerkiksi eri maat, pankit tai erilaisen luottokelpoisuuden omaavat yritykset.

Yhdistelmärahastoissa sijoitetaan moniin eri omaisuustyyppisiin – esimerkiksi osakkeisiin, korkoa tuottaviin arvopapereihin ja muihin rahastoihin. Eri omaisuustyyppien välinen jakauma voi vaihdella eri yhdistelmärahastoissa. Myös samassa yhdistelmärahastossa jakauma voi vaihdella ajan myötä. Jakauma kerrotaan rahastomääräyksissä ja tietolehdessä.

Rahastojen rahastoissa sijoitetaan ainoastaan muihin rahastoihin. Rahasto-osuusrahastoja voi pitää vaihtoehtona sille, että itse sijoittaa moniin eri rahastoihin. Hallintomaksu voidaan velottaa sekä rahasto-osuusrahastosta että itse salkkuun sisältyvistä rahastoista. Rahasto-osuusrahasto, jossa sijoitetaan saman rahastoyhtiön hoitamiin rahastoihin, ei saa velottaa kaksinkertaisia hallintomaksuja.

Kestävissä ja eettisissä rahastoissa otetaan erityisesti huomioon ihmisoikeudet, työehdot, etiikka ja/tai ympäristö. Sekä osake- ja korko- että yhdistelmärahastot voivat olla kestäviä ja/tai eettisiä. Rahaston hallinnoija voi esimerkiksi sulkea ulkopuolelle yhtiöt, joissa ollaan tekemisissä kiistanalaisten aseiden kanssa, tai valita rahastoon yhtiöitä, joissa työskennellään aktiivisesti ympäristön parantamiseksi. Myös rahastoa hallinnoiva rahastoyhtiö voi aktiivisena omistajana vaikuttaa siihen, mihin yhtiöihin sijoitetaan, kun on kyse esimerkiksi yhdenvertaisuuden lisäämiseen tai ympäristön parantamiseen tähtäävästä työstä. Näissä tapauksissa rahastoyhtiö edustaa rahaston osuudenomistajia.

Hedge-rahastot ovat usein vaihtoehtoisia sijoitusrahastoja, koska niissä on vapaammat sijoitussäännöt kuin arvopaperirahastoissa (UCITS). Tavoitteena on antaa tuottoa riippumatta siitä, onko osake- tai korkomarkkinoilla nousua vai laskua. Hedge-rahastoissa käytetään perinteisiä rahastoja useammin derivaattoja rahastoon liittyvän riskin lisäämiseksi tai vähentämiseksi. Riskitason erot voivat olla suuria eri hedge-rahastojen välillä.

Private Equity -rahastot tai riskipääomarahastot ovat rahastoja, joissa sijoitetaan pörssissä noteeraamattomiin yhtiöihin. Private Equity -rahastoissa voidaan sijoittaa muihin Private Equity -rahastoihin tai suoraan noteeraamattomiin yhtiöihin. Kun rahastoissa sijoitetaan suoraan yhtiöihin, rahaston hallinnoijat ottavat usein aktiivisen roolin yhtiön hoidossa, esimerkiksi hallituspaikan välityksellä.

Kiinteistörahastot (Real Estate) ovat rahastoja, joissa sijoitetaan suoraan kiinteistöihin. Hallinnoimalla ja hoitamalla kiinteistöjä, joihin rahastossa sijoitetaan, rahaston hallinnoija vaikuttaa tuoton lisäämiseen. Kiinteistörahastoissa voi olla erilaisia suuntauksia. Joissakin rahastoissa sijoitetaan pelkästään rahastoihin, kun taas toisissa suuntaudutaan kaupallisiin kiinteistöihin.

Riskit

Rahastosijoittamiseen liittyy aina riski – sijoitetun pääoman arvo voi siis ajan myötä sekä nousta että laskea. Mitä suurempia heilahtelut ovat, sitä suurempi on rahojen menettämisen riski, mutta myös mahdollisuus suurempaan tuottoon. Eri rahastoluokissa on erilainen riskitaso, mutta myös saman luokan sisällä riski voi vaihdella. Vaihtoehtoisissa sijoitusrahastoissa on vapaammat sijoitussäännöt kuin muissa rahastoissa, ja riskien hajauttamiseen liittyvät vaatimukset ovat vähäisemmät. Niissä ei esimerkiksi ole vaatimusta vähintään 16 eri yhtiöstä, kuten arvopaperirahastoissa (UCITS). Vaihtoehtoisiin sijoitusrahastoihin liittyy suurempi riski

myös sen vuoksi, että niissä voidaan sijoittaa lainarahaan. Noteeraamattomiin yhtiöihin sijoittavaan vaihtoehtoiseen sijoitusrahastoon sisältyy suurempi riski, koska ne voi olla vaikea myydä. Tämä koskee myös suoria sijoituksia kiinteistöihin.

Osakerahastoihin sisältyy yleisesti suurempi riski kuin esimerkiksi korkorahastoihin, ellei oteta huomioon erityisiä yritysobligatoriahastoja, joissa otetaan tietoisesti suurempi riski paremman tuoton toivossa. Yleisesti ottaen laajoihin rahastoihin, joissa riski hajautetaan eri alueiden ja alojen välille, sisältyy pienempi riski kuin kapea-alaisiin rahastoihin. Pohjois-Amerikan ja Euroopan kaltaisiin vakiintuneisiin markkinoihin sijoittaviin rahastoihin katsotaan sisältyvän pienemmän riskin kuin kasvumarkkinoihin sijoittaviin rahastoihin. Monet vaihtoehtoiset sijoitusrahastot suuntautuvat kapealle alalle, ja niihin sisältyy siksi suurempi riski kuin muihin rahastoihin.

Useimmat yksityishenkilöille markkinoitavat rahastot riskiluokittelaaan seitsenportaisen asteikon mukaan. Taso 1 tarkoittaa pienintä riskiä ja taso 7 suurinta riskiä. Luokkaan 1 kuuluminen ei kuitenkaan tarkoita, että rahasto olisi täysin riskitön. Useimpien rahastojen kohdalla riskiluokitus perustuu arvon vaihteluun viiden viimeksi kuluneen vuoden aikana. Jos aikaisemmat tiedot puuttuvat, riskiluokituksen perustana voidaan käyttää rahaston vertailuindeksiä. Tietyyntyyppisten rahastojen osalta riskiluokitus voi perustua rahastomääräysten sallimaan enimmäisriskitasoon. Se, millä perusteella rahaston riskiluokitus on määritelty, käy ilmi rahastoon liittyvästä tietolehdestä. Rahaston riskiluokkaa voidaan ajan myötä muuttaa. Koska tietolehdellä kerrottu riskiluokittelu on koko EU:ssa samanlainen, rahastoja on helppo verrata Euroopan maiden välillä.

SEB on laatinut rahastoille seuraavan riskiluokituksen:

- Tasojen 1–3 rahastot luokitellaan matalan riskin rahastoiksi.

- Tasojen 4–5 rahastot luokitellaan kohtalaisen riskin rahastoiksi.

- Tasojen 6–7 rahastot luokitellaan korkean riskin rahastoiksi. Tällaisten rahastojen arvo voi vaihdella voimakkaasti rahaston koostumuksesta ja rahastoyhtiön käyttämistä hallinnointimenetelmistä johtuen.

Rahastoihin voi kohdistua myös riskejä, jotka eivät vaikuta riskiluokitukseen, mutta vaikuttavat kuitenkin rahaston arvoon. Tällaisesta esimerkkinä on valuuttariski, joka syntyy, jos rahastossa sijoitetaan muuhun kuin perusvaluuttaan, tai likviditeettiriski, joka voi syntyä, jos rahaston varoja on vaikea myydä jonakin tiettyä ajankohtana tai kohtuulliseen hintaan. Rahastosijoittamiseen voi sisältyä myös operatiivisia riskejä, joita ovat esimerkiksi järjestelmävuoriosta johtuva tappioriski sekä inhimillisestä tekijästä tai ulkoisista tapahtumista johtuvat virheet. Yksittäisiin rahastoihin liittyvät riskit on kerrottu rahaston tietolehdessä.

Palkkiot ja kustannukset

Rahastot ovat erihintaisia. Rahastoon liittyvät palkkiot riippuvat muun muassa sijoitussuuntauksesta ja hallinnoinnin aktiivisuudesta. Yleisesti voidaan sanoa, että osakerahastot ovat kalliimpia kuin korkorahastot ja että aktiivisesti hallinnoidut rahastot ovat kalliimpia kuin indeksirahastot. Vaihtoehtoisten sijoitusrahastojen maksut ja maksurakenne vaihtelevat rahastotyyppistä riippuen.

Hallinnointipalkkio veloitetaan rahastosta normaalisti päivittäin. Poikkeuksen muodostavat ne rahastot, joita noteerataan ja joilla käydään kauppaa harvemmin. Näistä rahastoista hallinnointipalkkio veloitetaan vastaavalla frekvensillä. Hallinnointipalkkio on ilmoitettu rahaston säännöissä, esitteessä ja avaintietoesitteessä prosentteina vuotta kohden. Hallinnointipalkkio kattaa rahastoyhtiölle aiheutuvat hallinnointikustannukset, Rahoitustarkastuksen valvonnan, arvopapereiden säilytyksen pankissa (säilytysyhteisössä) ja tilintarkastajien palkkiot.

Juoksevat kulut on standardoitu, yksityishenkilöille markkinointiin rahastoihin liittyvä mittari. Se on kehitetty, jotta rahastojen kustannuksia voidaan vertailla Euroopan laajuisesti. Juoksevat kulut sisältyvät hallinnointipalkkion lisäksi esimerkiksi markkinointi- ja jakelukustannukset.

Juoksevat kulut eivät sisällä rahastoon kuuluvien arvopapereiden ostoon ja myyntiin liittyviä kustannuksia tai mahdollista tulokseen perustuvaa maksua. Juoksevat kulut on kerrottu avaintietoesitteessä ja se liittyy, ellei muuta mainita, edeltävän kalenterivuoden kustannuksiin. Suomalaisten rahastojen osalta eivät hallinnointipalkkio ja juoksevat kulut normaalisti juurikaan eroa toisistaan, mutta ulkomaisten rahastojen osalta erot voivat olla suuremmat.

Tulottosidonnainen palkkio on tavallinen vaihtoehtoisissa sijoitusrahastoissa. Se on erityispalkkio, joka veloitetaan, jos rahaston tuotto ylittää tietyt ennalta määritetyt kriteerit, esim. indeksin. Tämän tyyppistä palkkiota käytetään usein hedge-rahastoissa ja muissa aktiivisesti hallinnoituissa rahastoissa, joissa tuloksen katsotaan riippuvan hallinnoijan panoksesta enemmän kuin muissa rahastoissa.

Merkintä- ja lunastuspalkkio voidaan velottaa tietyistä rahastoista, tai sitä voivat periä jotkin rahastoyhtiöt ja rahastonvälittäjät.

Kokonaiskustannukset ovat rahastosäästämiseesi liittyvät yhteiskustannukset. Niihin sisältyvät myös rahastoon kuuluvien arvopapereiden ostosta ja myynnistä maksettava välityspalkkio. Kokonaiskustannukset lasketaan Suomessa rekisteröidyille rahastoille, ja ne käyvät ilmi vuosi-ilmoituksesta.

Lisätietoa

Aiempi tuotto ei ole tae tulevasta tuotosta. Rahasto-osuuksien ja muiden rahoitusinstrumenttien arvo voi sekä nousta että laskea, eikä ole varmaa, että saat sijoittamasi pääoman takaisin.

Yksityishenkilöille tarjottavista vaihtoehtoisista sijoitusrahastoista voi lukea lisää tietolehdistä, tuotelehdistä ja vuosiraporteista, jotka löytyvät kurssilistasta osoitteessa seb.fi.

Muista:

- Aiempi tuotto ei ole tae tulevasta tuotosta. Rahoitusinstrumenttien arvo voi sekä nousta että laskea, eikä ole varmaa, että saat koko sijoittamasi pääoman takaisin.
- Käydäksesi kauppaa näillä instrumenteilla sinun on perehdyttävä niihin sopimuksiin ja ehtoihin, jotka koskevat kaupankäyntiä rahoitusinstrumenteilla. Sovellettava sopimus riippuu siitä, millä instrumentilla kauppaa käydään.
- Joihinkin instrumentteihin liittyy maksusitoumuksia tulevaisuudessa. On tärkeää, että pystyt täyttämään velvollisuutesi.
- Tarkasta laskelmassa olevat tiedot ja muu varoithi liittyvä raportointi ja huomauta mahdollisista virheistä välittömästi.
- Seuraa omistustesi arvon vaihtelua säännöllisesti.
- Olet itse vastuussa tarvittavista toimenpiteistä tappioriskin vähentämiseksi.
- Pyydä aina täydentävää markkinointimateriaalia tai muuta lisätietoa, jossa on tarkempaa kuvausta siitä rahoitusinstrumentista, josta olet kiinnostunut.

Kysymyksiä

1. Mikä ohjaa rahaston sijoitussuuntausta – siis sitä, minkä tyyppisiin arvopapereihin ja mihin markkinoihin rahastossa voidaan sijoittaa?
A) Rahaston hallinnoijan omat näkemykset ja tiedot
B) Rahaston säännöt
C) Rahastoyhtiön hallitus antaa työohjeet rahaston hallinnoijalle
2. Mitkä tekijät vaikuttavat eniten rahaston kehitykseen?
A) Niiden markkinoiden kehitys, joille rahasto sijoittaa
B) Rahastosijoittamiseen liittyvät verot
C) Omistusten arvo, valuuttakurssit, osingot, verot ja rahastosta veloitettavat maksut
3. Mikä on vaihtoehtoiselle sijoitusrahastolle (AIF) tunnusomaista?
A) Siihen on sisällyttävä vähintään 16 eri yhtiötä, kuten arvopaperirahastoon (UCITS)
B) Vaihtoehtoinen sijoitusrahasto voi ottaa suuremman riskin kuin arvopaperirahasto sijoittamalla pienempään määrään yhtiöitä
C) Vaihtoehtoisessa sijoitusrahastossa sijoitetaan pelkästään niin kutsuttuihin vaihtoehtoisin varoihin
4. Vaihtoehtoisin sijoitusrahastoihin liittyy hallinnointimaksun lisäksi usein myös tuottosidonnainen palkkio, josta käytetään myös nimitystä performance fee. Mikä se on?
A) Palkkio, joka perustuu siihen, miten rahasto on kehittynyt vuositason
B) Palkkio, joka perustuu siihen, miten rahasto on kehittynyt kilpaileviin rahastoihin verrattuna
C) Palkkio, joka perustuu siihen, miten rahasto on kehittynyt esim. indeksiin verrattuna
5. Mitä tarkoitetaan vaihtoehtoisilla varoilla?
A) Raaka-aineita, kiinteistöjä, hedge-rahastoja ja Private Equity
B) Noteerattuja yhtiöitä niin kutsutuilla kasvumarkkinoilla
C) Varoja, jotka ovat osa niin kutsuttua vihreää kiertoa (esim. energia-alalla)
6. Kuinka usein vaihtoehtoisen sijoitusrahaston osuuksia voi ostaa ja myydä?
A) Vähintään kerran viikossa
B) Se vaihtelee eri rahastojen välillä päivittäisestä kaupankäynnistä pidempiin väleihin
C) Osuuksia voi ostaa ainoastaan kun rahasto perustetaan ja myydä kun se lakkautetaan